

פרישת נשא תשע"ט

פנינים מרבנינו האור החיים הקדוש

בס"ד. דהנה לענין קניית בני לוי שמבן חודש ומעלה, אלו הם הפסוקים המבארים את קנייתם: "וידבר ד' אל משה במדבר סיני לאמר. פקד את בני לוי כו' מבן חודש ומעלה תפקדם. ויפקוד אתם משה על פי ד' כאשר צוה". (ג יז-טז).

[ומבארים הכתובים (ג יז-לה): א' שמות משפחותם של בני גרשון קהת ומררי. ב' כמות הזכרים מבן חודש ומעלה של משפחות גרשון קהת ומררי. ג' מקום חנייתם סביבות המשכן של משפחות גרשון קהת ומררי. ד' השם של הנשיא בית אב" של גרשון קהת ומררי. ה' התפקיד המסויים של כל אחד משלשת בני לוי הנ"ל (גרשון קהת ומררי). ו' מקום חניית משה אהרן ובניו, ותפקידם. ואח"כ, בסוף הפרשה, הכתוב אומר: "כל פקודי הלויים אשר פקד משה ואהרן" (בספר תורה, יש נקודות מעל כל האותיות של התיבה: "ואהרן") על פי ד' כו' כל זכר מבן חדש ומעלה שנים ועשרים אלף" (פסוק ט).

הרי מבואר (ג יז-טז), שלענין קניית הבני לוי שיקמון חודש ומעלה, ד' ציווה למשה בלבד, למנות אותם. ואם כן דברי הכתוב בפסוק לט צריכים עיון, שהרי הכתוב אומר במפורש שמשה ואהרן ביחד קמו את הלויים על פי ד', וכמוש"כ כל פקודי הלויים אשר פקד (מקנאו) משה ואהרן על פי ד'.

והיינו שמצד אחד – מהפסוק שנקמון לענין הציווי, מבואר, שהתפקיד של מניית הבני לוי שיקמון חודש ומעלה, הוטל על משה רבינו בלבד. אמנם מצד שני – מהפסוק המתאר את האנשים שקמנו אותם בפועל, מבואר, שגם אהרן קנה אותם ביחד עם משה רבינו. ואם כן הדבר טעון הסבר וביורור: מי מנה את הלויים שמבן חודש ומעלה, משה רבינו בלבד או משה ואהרן ביחד.

סתירת הכתובים בענין מניית הלויים שמבן שלושים עד בן חמישים

ג) וכן בענין מניית הבני לוי שמבן שלושים שנה עד בן חמישים שנה, נראה לכאורה שקיימים כמה סתירות בדברי הפסוקים, וכמו שיתבאר בס"ד. דהנה אלו הם הפסוקים המבארים את מנייתם של הבני לוי שמבן שלושים שנה עד בן חמישים שנה: "וידבר ד' אל משה ואל אהרן לאמר. נשא (קנה) את ראש בני קהת כו'. מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמישים שנה כו'. (ואחר כך, מבארים הכתובים, בפרטיות, את מהות עבודת בני קהת ואופן עשייתו). וידבר ד' אל משה לאמר. נשא את ראש בני גרשון גם הם כו'. מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמישים שנה כו'. (ואחר כך, מבארים הכתובים, בפרטיות, את מהות עבודת בני מררי למשפחתם כו' תפקד אתם". (ואחר כך, מבארים הכתובים, בפרטיות, את מהות עבודת בני מררי ואופן עשייתו).

ואחר כל זה מבארים הכתובים את מעשה הקנייה בפועל (קניית הלויים שקמנו גרשון קהת ומררי – מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמישים שנה): "א' מי מנה אותם. ב' כמות מספרם. וזה לשון הפסוקים בזה: "ויפקד משה ואהרן ונשיא העדה את בני הקהתי כו'. ויהיו פקדיהם כו' אלפים כו'. אלה פקודי משפחת הקהתי כל העבד באהל מועד אשר פקד משה ואהרן על פי ד' קיד משה. (ד לז-לז).

ופקודי בני גרשון כו'. ויהיו פקדיהם כו' אלפים כו'. אלה פקודי משפחת בני גרשון כל העבד באהל מועד אשר פקד משה ואהרן על פי ד'. ופקודי כו' בני מררי כו'. ויהיו פקדיהם כו' שלשת אלפים כו'. אלה

בענין מנייתם של בני ישראל – משה אהרן והנשיאים מנאו את בני ישראל

א) הנה בפרשת במדבר ובפרשת נשא, מבואר: א' בני ישראל נמנו (פקדו) על פי ד'. (א א-מו). ב' הלויים שמבן חודש ומעלה נמנו על פי ד'. (ג יז-לט). ג' הלויים שמבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמישים שנה, נמנו על פי ד'. (ד א-טז). וצריך לברר מי קנה אותם. דהיינו מי הם האנשים הללו שפקדו את בני ישראל, ואת הלויים הנ"ל. האם משה לבדו ספקם או שמא גם אהרן הכהן, מקנאם עמו. ואולי שגם הנשיאים ספקו אותם.

ונבארם אחת לאחת בס"ד. דהנה בענין קניית (קפית) בני ישראל, אלו הם הפסוקים המבארים את קנייתם: "וידבר ד' אל משה כו'. שאו את ראש כל עדת בני ישראל כו' אתה ואהרן. ואתכם יהיו איש איש למטה איש ראש לבית אבתיו הוא. ויקח משה ואהרן את האנשים האלה (את שנים עשר נשיאים הללו. רש"י) כו'. ואת כל העדה הקהילו כו' ויתילדו כו'. כאשר צוה ד' את משה ויפקדם במדבר סיני. אלה הפקדים (כל אחד מאלו נמנה על ידי משה ואהרן כו'. ספורנו) אשר פקד משה ואהרן ונשיאי ישראל שנים עשר איש איש אחד לבית אבתיו היו". (א א-ד, יז-ט, מד).

הרי מבואר, שלענין קניית בני ישראל, ד' ציווה למשה, שהוא ימנה את בני ישראל ביחד עם אהרן ועם השנים עשרה נשיאים – וכן עשה משה. דהיינו שקניית בני ישראל על ידי משה אהרן והנשיאים, נעשית על פי הציווי המפורש של ד' יתברך.

(הנה עי' לשון רש"י, א ד: ואתכם יהיו. כשתפקדו אותם, יהיו עמכם נשיא כל שבט ושבט. וכן להלן, ז ב: הם העומדים על הפקודים. שעמדו עם משה ואהרן כשמנו את ישראל שנאמר ואתכם יהיו וגו'. וזוה משמע, לכאורה, שהנשיאים לא קנאו בפועל, את בני ישראל. דהיינו שהם לא השתתפו בעצם מעשה קניית בני ישראל, וכעין מש"כ ר"ח פלטיאל, פענח רזא, ג לט. שו"ר שכך כתב הבאר בשדה, א ד, בדעת רש"י. אמנם מדברי שאר המפרשים מבואר שאין לדייק כן מדברי רש"י, א ד, כי רש"י בא לאפוקי ענין אחר – ובאמת שהנשיאים השתתפו בעצם מעשה מניית בני ישראל עי"ש. אמנם לכאורה ק"ק על השיטות הללו מדקדוק לשון רש"י להלן ז ב, וכנ"ל).

[אציין: א' כל אחד מה"ב נשיאים מנה גם את שאר השבטים – לא רק את השבט שלו. (הגרש"ה א ד, מלבי"ם שם מד. אולם עיין לשון הרמב"ן, א מז, וכאשר היו נשיאי ישראל בשבטיהם, שלא משמע כן. וגם מדברי הספורנו, א ד, לא משמע כן. כן נראה להעיר לפורה"ט). ב' הסבר הטעם שד' ציווה למשה לכלול עמו את הנשיאים בקניית בני ישראל, מבואר בהספורנו והכלי יקר א ד, עיין שם. ג' אע"פ שעל פי ד', נעשה הדבר הזה, שמשה אהרן והנשיאים ימנו את ישראל, מכל מקום משה הוא העיקר. (אבן עזרא בביאור פסוק ט)].

סיכום: בענין קניית בני ישראל, מבואר בתורה, שד' ציווה למשה למנותם ביחד עם אהרן וה"ב נשיאים. וכמו כן מבואר, שהקנייה נעשית באמצעות משה, אהרן והנשיאים. ובענין הזה אין שום סתירה בדברי הפסוקים, ואין בזה שום מחלוקת ראשונים כי הדברים הנ"ל מבארים ומוסכמים לכל הדיעות.

סתירה בדברי הכתובים בענין מניית הבני לוי שמבן חודש ומעלה – האם משה בלבד מנאו או שגם אהרן מנאו ביחד עם משה

ב) אמנם לענין קניית (ספית) בני לוי שיקמון חודש ומעלה, ושמבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמישים, אין הדברים מבארים כל כך. ולכן קיימים בזה כמה מהלכים ושיטות שונות בהמפרשים, וכמו שיתבאר

[אציין: שלשיטת המהרז"ו הנ"ל, מזדקקים הדברים מאד, לפי שמכיון שמושה רק צירפם אליו בכדי שלא יהא להם חלישות הדעת, לכן אצל מניית הבני לוי שמבן חודש ומעלה לא אמר הכתוב "ונשיאי העדה" – שהנשיאים נשתתפו במנייתם. כי מכיון שגם אהרן לא נצטרף אל משה למניית הלויים שמבן חודש ומעלה (כשיטת המהרז"ו), א"כ לא תיחלש דעתם בזה שגם הם לא נצטרפו למשה למניית הבני חודש ומעלה. אמנם להשיטות הסבורים (בדעת המדרש) שאהרן נצטרף למניית הבני חודש ומעלה, [א"כ] מדוע רק לענין מניית הבני שלושים עד בן חמישים אמר הכתוב "ונשיאי העדה" – שהנשיאים נשתתפו במנייתם. ועיין].

ביאור דעת הרמב"ן – רק משה נצטווה מד' והוא סבר שהוא מחוייב לצרף אליו את אהרן לכל מניית הלויים אמנם צירוף הנשיאים אליו נעשה רק למניית הבני שלושים עד חמישים בשביל לכבדם

(ה) אמנם דעת הרמב"ן (בקיצור, לפי מה שכתבו כמה ממפרשי הרמב"ן) הוא כך: הציווי לענין מניית הלויים – הן לענין מניית הלויים שמבן חודש ומעלה, והן לענין מניית הלויים שמבן שלושים עד בן חמישים, נצטרף רק למשה בלבד. דהיינו שרק משה נצטווה למנות את הלויים (וכמו שמבואר ג יד-טז, ד כא, כט, הובא לעיל ריש אות ג ד"ה וכן בענין. והטעם שאמר הכתוב, ד א, משה ואהרן, מיושב בדברי האוה"ח ד כא, ובהארבנאל עיין שם. כן יש לומר לפי המהלך הזה, שנאמר בביאור שיטת הרמב"ן, עי' להלן ד"ה אמנם לפי. ותבין).

אמנם עצם מעשה הקנייה של הבני חודש ומעלה, נעשה על ידי משה ואהרן ביחד. לפי שמושה סבר (חשב) שהוא מחוייב לצרף אליו את אהרן אחיו (עיין שם ברמב"ן, טעם הדבר). ולכן בפסוק לט, אמר הכתוב, שמנייתם נעשית על ידי משה ואהרן. אולם מכיון שד' לא ציווה למשה לצרף את אהרן אליו – והכתוב הרי אומר: [כל פקודי הלויים אשר פקד משה ואהרן (בספר תורה, יש נקודות מעל כל האותיות של התיבה: "ואהרן") "על פי ד", הוסיפה התורה "נקודות" מעל לתיבת "ואהרן" הנ"ל, ללמדנו, כי לא ה' הוא על פי ד' בפירוש (לשון הרמב"ן). דהיינו שמושה הוא שצירף את אהרן אליו מדעתו – ד' לא ציווהו לעשות כן. ולפי"ז דברי הכתוב על של פי ד', נאמר רק לענין מעשה הקנייה שמושה עשה, ולא לענין מעשה הקנייה שאהרן עשה).

אמנם כשמושה בא למנות את הלויים שיעבדו את עבודת הקודש – הלויים שמבן שלושים עד בן חמישים, הוסיף משה לצרף את הנשיאים אל מעשה הקנייה: "כי נכון הוא שישכימו כולם ויראו בתיקון המשמרות כו' קראם משה לנהוג בהם כבוד". (לשון הרמב"ן). דהיינו שמכיון שהלויים הללו עומדים במקום בני ישראל – לעבוד את עבודת הקודש (עי' ג ז), לפיכך, כשבא משה למנות את העובדים, קָלל משה עמו, את שתים עשרה הנשיאים שהיו ראשי בני ישראל (מהטעם הנ"ל "כי נכון" כו'). ולפיכך אמר הכתוב (ד לד, מז) שמניית הבני שלושים עד בן חמישים נעשה על ידי משה, אהרן והנשיאים.

[אמנם לפי הרמב"ן עדיין טעון ביאור הכתובים (ד לו, מא, מה), האומרים, שמושה ואהרן מנאום (לְהַבְנֵי שְׁלוּשִׁים עַד בְּנֵי חַמִּישִׁים) **על פי ד'**, שהרי אהרן לא מנאם על פי ד', וכנ"ל. וביישוב דברי הכתובים הללו לשיטת הרמב"ן, נחלקו המפרשים בכונת הרמב"ן. דהנה זה לשון הרמב"ן בביאור הפסוקים הללו לשיטתו: "שכבר רמז (הפסוק ג לט), בניקוד, כי אהרן ה' עמו חובה שראה משה לעשות כן". וביארנו את שיטת הרמב"ן שהמפרשים הסבורים, שבסופו של דבר, להרמב"ן, משה רבינו לא נצטווה מפ' ד' לצרף אליו את אהרן למניית בני לוי. (וביאור דברי הפסוקים, ד לו, מא, מה, לפי זה, עיין שם בדבריהם, הובא להלן אות ט ד"ה ועל פי זה)].

פקודי משפחת בני מורי אשר פקד משה ואהרן על פי ד' ביד משה. (ד לח-מה).

כל הפקדים אשר פקד משה ואהרן ונשיאי ישראל את הלויים כו'. מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה כו'. ויהיו פקדיהם שמונת אלפים וחמש מאות ושמונים. על פי ד' פקד אותם ביד משה איש איש על עבדתו ועל משאו ופקדיו אשר צוה ד' את משה". (ד מז-טט).

הרי שמבואר – לענין מניית בני לוי מבן שלשים שנה ועד בן חמשים שנה: א' לענין בני קהת: הדיבור של ד' – שְׁנָאֲמָר על ענין הציווי למנותם, קָלל את משה ואהרן. אמנם הדיבור שְׁנָאֲמָר בענין הציווי על מניית בני גרשון ומורי, לא קָלל את אהרן אלא הוא פירט רק את משה בלבד.

ב' לענין מי קנה אותם בפועל, קיימת לכאורה סתירה בדברי הפסוקים. שהרי בפסוק לד ובפסוק מזו (-שהם הפסוקים שבתחילת הקנייה, וְשָׁפְטוּהָ הַקְּנִיָּה), נֶאֱמָר שְׁמוֹשָׁה אַהֲרֹן וְהַנְּשִׂאִים בִּיחָד, קָנְאוּ אוֹתָם. אולם בפסוק לז, מא, מה (-שהם הפסוקים שנאמרו לאחר סיכום כמות מספרם של כל אחד משלשת המשפחות של בני גרשון קהת ומורי), נֶאֱמָר רַק: אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל פִּי ד'. (אציין: בפסוק מא, לענין בני גרשון לא נֶאֱמָר "ביד משה", עיין במדרש, במדבר ו ז-ט, ההסבר בזה לפי שיטת המדרש. אמנם שיטת הרמב"ן והאוה"ח, שיבוארו להלן בס"ד, איננו כשיטת המדרש בזה).

ולפי זה הדברים טעונים הסבר וביאור: מי קנה את הלויים שמבן שלשים שנה ועד בן חמשים שנה: א' משה בלבד (כמשמעות הציווי שְׁנָאֲמָר לענין בני גרשון ומורי. ולפי זה יש לומר שהציווי שְׁנָאֲמָר למשה בענין מניית בני לוי שמבן חודש ומעלה – שקָלל רק את משה בלבד וכנ"ל, נֶאֱמָר על מניית כל הלויים – הן מניית אלו שמבן חודש ומעלה והן מניית הלויים שמבן שלושים עד בן חמשים). ב' משה ואהרן ביחד (כמשמעות הציווי שלענין בני קהת, וכדמבואר בשלשת הפסוקים הנ"ל – לו, מא, מה). ג' משה, אהרן ונשיאי ישראל (כמשמעות שתי הפסוקים שבתחילת ביאור מעשה הקנייה – פסוקים לד, מז, הנ"ל).

שיטת המדרש – בענין מניית הבני חודש ומעלה רק משה נצטווה למנותם ובמניית הבני שלושים עד בן חמישים משה ואהרן נצטוו

(ד) והנה ישנם כמה מהלכים, בביאור ענין מניית הלויים: א' שיטת המדרש. (במדבר פרשה ג ט, יג – ג' לענין מניית בני לוי מבן חודש ומעלה. שם פרשה ו ה-ט וע"ע שם אות יא – לענין מנייתם מבן שלושים עד בן חמישים). ב' שיטת הרמב"ן (א מזו, והובאו דברי הרמב"ן גם בעוד ראשונים). ג' שיטת האוה"ח (ד לד, וע"ע ד יט, כא-כב, טט).

הנה שיטת המדרש (בקיצור נמרץ), הוא כך: לענין מניית הבני לוי שמבן חודש ומעלה: הציווי למנותם נֶאֱמָר רק למשה בלבד, ואכן מעשה הקנייה, נעשה רק על ידי משה רבינו בלבד (מהרז"ו שם ג יג, בביאור דברי המדרש, וכך כתבו כמה ממפרשי רש"י, ג לט, עי' ברא"ם בזה. ולכן בספר תורה נכתבו נקודות מעל תיבת "ואהרן" שבפסוק לט. והטעם שאמר הכתוב בכלל את שמו של אהרן עי' מש"כ הרא"ם בזה. ויש לפלפל עוד). [ויש אומרים שמעשה הקנייה נעשית על ידי משה ואהרן ביחד (רוב מפרשי רש"י, ג לט, בביאור דברי הגמרא המובאת בדברי רש"י שהוא דברי המדרש הנ"ל ג יג, עיין שם)].

ולענין הבני לוי, מבן שלושים עד בן חמישים, שיטת המדרש הוא כך: הציווי ה' שְׁמוֹשָׁה וְאַהֲרֹן יִמְנוּ אוֹתָם בִּיחָד (כמוש"כ ד א, לענין בני קהת. ועיין במדרש מדוע לא נֶאֱמָר כן לענין בני גרשון ומורי). ולפיכך נֶאֱמָר (ד לו, מא, מה) שמושה ואהרן מנאום על פי ד'. ואמנם בכדי שלא תהא להנשיאים חלישות הדעת – בראות שהם נצטרפו למניית בני לוי, צירפם משה אליו, למניית בני לוי. (ולפיכך אמר הכתוב, ד לד, מז, שמניית הבני לוי מבן ל' עד ג', נעשית על ידי משה, אהרן והנשיאים. אמנם בכל מקום שאמר הכתוב על פי ד', לא נֶאֱמָר "ונשיאי העדה" – רק "משה ואהרן", לפי שמושה הוא זה שצירפם מדעתו).

להמדרש והרמב"ן הי' שינוי בין אהרן להנשיאים משא"כ לפי האוה"ח – דברי האוה"ח

(ו) אמנם שיטת האוה"ח הקדוש (ד לד, וע"ע ד יט, כא-כב, מט), הוא דלא כשיטת המדרש, ודלא כשיטת הרמב"ן. שהרי לשיטת המדרש, ד' ציווה למשה לצרף אליו את אהרן למניית הלויים שמבן שלושים עד בן חמישים – ולא ציווהו לצרף את הנשיאים.

ולשיטת הרמב"ן משה סבר (ח-שב) שהוא מחוייב לצרף אליו את אהרן למניית הבני לוי – **"כי אהרן הי' עמו, חובה שראה משה לעשות כן"**. (לשון הרמב"ן הנ"ל. והיינו הן למניית הבני חודש ומעלה, והן למניית הבני שלושים עד בן חמישים, וכמו שנתבאר לעיל אות ה). אמנם לענין הנשיאים משה רק צירף אותם אליו בכדי **לכבדם** – ולא נחשבה הצטרפותם אל הקניייה, כחובה.

הרי שמבואר מדברי המדרש והרמב"ן, שהצטרפותו של אהרן למניית הלויים, היתה מסיבה יותר מעולה, חשובה, ועיקרית, מהסיבה שבגללה נעשית הצטרפות של הנשיאים. אולם מדברי האוה"ח מבואר, שבענין מניית הלויים, לא הי' שום שינוי בין אהרן להנשיאים, וכמו שיתבאר.

דהנה זה לשון האוה"ח (ד לד): **"זיפקד משה ואהרן ונשיאי העדה את בני הקהתי למשפחתם ולבית אבתם. טעם שלשתם: משה – שליח ד'. אהרן – הנמסרים לו, דכתיב (ג ט): נתונים נתונים המה לו. נשיאי ישראל – המוסרים אותם במקומם לעבוד, דכתיב בפרשת במדבר (ז ג): ושמו את משמרתו ואת משמרת כל העדה וגו'."**

ומה שלא אמר כן במספר הלויים מבן חודש – היינו שלא נאמר זיפקד משה ואהרן ונשיאי העדה לענין הבני לוי שמבן חודש ומעלה, הביאור בזה הוא, **לצד כי מספר ההוא הי' על פי ד' – לצד שהי' המוספר גם למה שבעריסה. ואמרו ז"ל (במדב"ר ג ט) שבת קול היתה אומרת: באוהל זה יש כן וכך. לזה לא הזכיר [הכתוב, לענין מניית הבני חודש ומעלה] אלא משה נביא ד'"** [כי הוא בלבדו שמע את הבת קול].

ההאוה"ח רק משה נצטווה למנות את הלויים – מהלך ראשון בביאור מי הצטרף אל משה במניית הלויים לפי שיטת האוה"ח הקדוש

(ז) הנה שיטת האוה"ח הוא כך: **הציווי לענין מניית הלויים – הן לענין מניית הלויים שמבן חודש ומעלה, והן לענין מניית הלויים שמבן שלושים עד בן חמישים, נאָמַר רק למשה בלבד.** דהיינו שרק משה נצטווה למנות את הלויים (וכמו שמבואר ג יד-טז, ד כא, כט, הובא לעיל ריש אות ג ד"ה וכן בענין. והטעם שאמרו הכתוב, ד א, משה ואהרן, מבואר בדברי האוה"ח ד כא). כן מתבאר ממש"כ האוה"ח, שרק משה הי' שליח ד' למנות את הלויים. ומתוך העיון בדברי האוה"ח, מתבאר, שההגדרה הזאת נאמרה, הן לענין מניית הלויים שמבן חודש ומעלה, והן לענין מניית הלויים שמבן שלושים עד בן חמישים].

אמנם בביאור שיטת האוה"ח לענין מי הצטרף למשה למעשה מניית הלויים, בזה ייתכן לומר שתי מהלכים בביאור שיטת האוה"ח. (מתחילה נבאר את אופן מניית הלויים שמבן שלושים עד בן חמישים, ואח"כ את אופן מניית הבני חודש ומעלה, כי כך הוא סדר הדברים בדברי האוה"ח הקדוש): **א' אע"פ שד' לא ציווה למשה לצרף את אהרן והנשיאים אליו, אל מעשה מניית הלויים מ"מ כשבא משה למנות את הלויים שמבן שלושים עד בן חמישים, צירפם משה אליו מדעתו.** דהיינו שמשה, אהרן והנשיאים מנאו **בפועל** את הלויים. כי ההצטרפות של אהרן והנשיאים אל משה, היתה בכדי שגם הם **ימנו בפועל** את הלויים הנ"ל. (וזהו כוונת הפסוקים ד לד, מז).

ומבאר האוה"ח, את הטעם שמשה עשה כן, שהוא משום: **"אהרן – הנמסרים לו, דכתיב (ג ט): נתונים נתונים המה לו. נשיאי ישראל – המוסרים אותם במקומם לעבוד"**. דהיינו שמכיון שהלויים כעת יוצאים מהיותם נכללים בתוך שאר אנשי כלל ישראל (כי הם נמנים במספר נפרד,

לבדם) – ונמסרים להיות בקבוצה נפרדת תחת הנהגתו של אהרן הכהן, צירף משה אל מעשה מנייה זו, את האנשים המוציאים את הלויים מתוך ישראל ו"מוסרים" אותם אל אהרן – נשיאי כל שבט, ואת האיש שאליו **"נמסרים"** הלויים הללו – אהרן הכהן.

ולפי זה, שואל האוה"ח, מדוע לא נאָמַר בכתוב, גם לענין מניית הלויים שמבן חודש ומעלה, שמשה צירף את אהרן והנשיאים אליו. שהרי הטעם הנ"ל לכאורה משתייך גם אל מניית הלויים שמבן חודש ומעלה. ומתוך האוה"ח כי הטעם הנ"ל איננו משתייך אל מניית הלויים שמבן חודש ומעלה, לפי שמנייתם נעשית על ידי ד' יתברך (באמצעות בת קול שאמרה למשה את מספר הלויים הנ"ל) – ולא על ידי משה רבינו בעצמו.

ולכן לא אמר הכתוב שאהרן והנשיאים נצטרפו אל משה למניית הלויים שמבן חודש ומעלה, כי לפי האמת, אהרן והנשיאים לא מנאו את הלויים הללו – רק משה מנאם באמצעות שמיעת הבת קול שדיברה אליו.

הסבר סברת האוה"ח – ביאור המהלך השני בביאור שיטת האוה"ח

(ח) והסבר הדברים הוא כך: הסיבה להצטרפותם של אהרן והנשיאים, לא היתה מצד זה שהם הוצרכו להיות חלק **מעצמיות מעשה הקניייה** (כי אם כן הוא הדבר, אין שום חילוק בין הלויים שמבן ל' עד נ', לבין הלויים שמבן חודש ומעלה. ד"ק), אלא סיבת היותם שם נבע מצד זה שנעשית **מעשה מנייה** (שהי' נוגע להם – "המוסרים, והנמסרים לו") על ידי **משה רבינו** (ויבואר דבר זה להלן בסמוך). ולכן, לענין מניית הלויים שמבן חודש ומעלה, מכיון שלא נעשית מעשה המנייה על ידי משה רבינו בעצמו – כי הבת קול קִנְּאָה אותם, אין שום סיבה לצרף את אהרן והנשיאים אל משה, למנייתם.

והיינו שמעשה הקניייה של הלויים – שבאמצעותה הם מופרדים מהיותם נכללים לגמרי בתוך שאר הכלל ישראל, נחשבת כמעשה של הוצאה מרשות [אחת והכנסה] לרשות [אחרת]. ולכן, בשעת פעולת ההסרה וההוצאה הזאת, ראוי שיהיו שם ה"בעלים" של הרשות שממנו הם מוצָאִים (הנשיאים, ראשי העדה), וה"בעלים" של הרשות שאליו הם נכנסים (אהרן, ראש הלויים העובדים, אוה"ח ד יט, מט, רמב"ן שם כז, לב) – בכדי לְוֹדְאוֹת שהכל נעשה כשורה וכדין. והיינו שלפיכך גם אהרן והנשיאים מנאו את הלויים **בפועל** בכדי לוודאות שהכל נעשה כשורה.

ולכן מבאר האוה"ח שרק באופן שמעשה הקניייה נעשה על ידי משה רבינו (מניית הלויים שמבן שלושים עד בן חמישים), ייתכן לומר את הסבר הנ"ל – שמצידה יצורפו אהרן והנשיאים אל הקניייה. כי באופן הזה ראוי לצרפם בכדי לְוֹדְאוֹת ולברר שהכל נעשה כשורה. (והיינו, שאין ההסבר בזה, שיש לחשוד בפועל את משה, אלא שפך היא ההנהגה – לעשות את הדבר באופן מבורר ונקי מכל חשד, שלא תהא קיימת בו שום בית מיוחד).

אמנם במניית הלויים שמבן חודש ומעלה – שנעשית על ידי ד' יתברך (באמצעות בת קול), לא קיימת הסיבה והחשש הנ"ל, ולכן לא צירף משה אליו את אהרן והנשיאים במניית הלויים שמבן חודש ומעלה.

ב' (המהלך השני בביאור שיטת האוה"ח הוא), אהרן והנשיאים לא מנאו בפועל את הלויים – אפילו את הלויים שמבן שלושים עד בן חמישים. כי כל ענין הצטרפותם למשה היתה בכדי להתלות עליו ולעמוד עמו בשעת מניית הלויים (ביסוד הדברים כך כתב הר"ח פלטיאל, ופענח רזא, ג ט). והיינו שהוא ענין של **כבוד**, לצרף את האנשים שאליהם נוגע התוצאה של המנייה – הסרת הלויים מתוך בני ישראל (הנשיאים), ומסירתם והתהוותם לקבוצה חדשה ונפרדת (אהרן).

ולפי זה גם בשעת מניית הלויים שמבן חודש ומעלה, ייתכן לומר את הסברא הזאת – שראוי לו למשה לצרף אליו את אהרן והנשיאים בכדי לכבדם, כי בסופו של דבר, התוצאה של הקניייה נוגע להם. ואם

כן יש לומר, שאכן משה צירף אליו את אהרן והנשיאים גם בשעת מניית הלויים שמבן חודש ומעלה, אולם הכתוב לא הזכיר במפורש את ענין הצטרפותם אליו, לפי שהשתייכותם לעצם הקננייה היתה עמומה וקלושה מאד – הם לא מנאום בפועל והם גם לא שמעו כלל את עצם הקננייה. לפי שהקננייה נעשית על ידי בת קול שדיברה רק אל משה רבינו.

ביאור הפסוקים להאזה"ח – ביאור מחודש בדברי כמה פסוקים ליישב את שיטת האזה"ח

ט) והנה ביאור הכתובים לשיטת האזה"ח הוא כך (בקיצור): הכתובים בענין הציזיו למנותם (ג יד-טז, ד כא, ט) נאמרו רק למשה (ונתבאר לעיל סוף אות ג ריש ד"ה ולפי זה). כי רק הוא נצטווה למנות את הלויים. (ודברי הכתוב, ד א, שבו נאמרה הציזיו גם לענין אהרן, הכוונה בזה איננה לענין עצם הקננייה אלא לענין פרטי אחר המבואר בדברי האזה"ח ד כא). והפסוקים (ד לד, מו), האומרים שמשה אהרן והנשיאים מנאו את הלויים שמבן שלושים עד בן חמישים, היינו שכולם הצטרפו בפועל למעשה הקננייה (לפי מהלך הראשון הנ"ל) או שכולם התלוו ועמדו עם משה בשעת הקננייה (לפי המהלך השני הנ"ל).

אמנם מה שטעון הסבר לפי האזה"ח (לפי שתי המהלכים הנ"ל) הוא: א' דברי הכתוב (ג ט), האומר, שמניית הלויים שמבן חודש ומעלה, נעשה על ידי משה ואהרן. ב' דברי הכתובים (ד לו, מא, מה), האומרים, שמשה ואהרן מנאו את הלויים שמבן שלושים עד בן חמישים. ולפי האזה"ח הפסוקים הללו טעונים הסבר – מדוע פירט הכתוב את "אהרן" בענין מניית הלויים. והרי לפי שיטת האזה"ח, אין לאהרן שום עדיפות מעל הנשיאים – שהרי משה בלבד נצטווה למנותם מפי ד', ולענין ההשתתפות בהקננייה, הרי שהן אהרן והן הנשיאים השתתפו בשווה. ואם כן לאיזה ענין נתייחדו משה ואהרן – שבגללו פקלם הכתוב ביחד.

ויש ליישב את שתי השאלות הללו, על פי דברי הרא"ם (שם), הסובר, שהנקודות הכתובות בספר תורה – מעל תיבת "ואהרן" בהפסוק הנ"ל (ג ט), מגלות לנו שאהרן לא קנה את הלויים שמבני חודש ומעלה. ולפי זה מיושבת השאלה הראשונה הנ"ל, כי באמת לא נשתנה (ונתייחד) אהרן מהנשיאים בענין מניית הלויים שמבני חודש ומעלה, שהרי הוא לא מנה אותם. (והטעם שהכתוב כותב לשון המשתמע שהוא אכן מנאם, הוא משום שלענין מניית בני ישראל, אהרן אכן מנה אותם ביחד עם משה, (וכמוש"כ ד, א, "אתה ואהרן") – וסובר הרא"ם שבמניית בני היתה לאהרן איזה חשיבות יתירה מעל הנשיאים (דאל"כ מדוע שתהווה דבר סיבה להזכרת שמו של אהרן במניית הלויים יותר מהזכרת שמות הנשיאים. והרי גם נשתתפו עם משה במניית בני ישראל), ולכן פירט הכתוב את שמו של אהרן במניית הלויים שמבני חודש ומעלה – אע"פ שהוא לא מנאם כלל).

ועל פי זה יש ליישב גם את השאלה השנייה הנ"ל (מהפסוקים בקאפיטעל ד. ד לו, מא, מה), על פי דברי המפרשים האומרים (בביאור שיטת הרמב"ן), שאע"פ שהנקודות שמעל שמו של אהרן, רק נכתבו בפסוק לט (קאפיטעל ג), נחשב הדבר כאילו הם נכתבו גם מעל שמו של אהרן בקאפיטעל ד (ד לו, מא, מה) – בהפסוקים המדברים לענין מניית הלויים שמבן שלושים עד בן חמישים. והיינו שהניקוד שמעל שמו של אהרן (בקאפיטעל ג פסוק ט), מלמדינו שהוא לא מנה – הן את הלויים שמבן חודש ומעלה (ג ט), והן את הלויים שמבן שלושים עד בן חמישים (ד לו, מא, מה).

ולפי"ז מיושבת השאלה השנייה הנ"ל, לפי המהלך השני (שנתבאר לעיל אות ח ד"ה ב). שהרי על פי ההסבר הנ"ל (בדיבור המתחיל הקודם), מבואר שאהרן בכלל לא מנה את הלויים – הן את הלויים שמבן חודש ומעלה, והן את הלויים שמבן שלושים עד בן חמישים. ולפי המהלך השני הנ"ל זהו אכן שיטת האזה"ח שאהרן לא מנה בפועל את הלויים, אלא שהוא רק נתלוו ועמד עם משה – ביחד עם הנשיאים בשעת מניית הלויים (ה-ה) במניית הלויים שמבן חודש ומעלה, והן במניית הלויים שמבן שלושים עד בן חמישים, וכמו שנתבאר לעיל בביאור שיטת האזה"ח לפי המהלך השני הזה).

[ואמנם רק במניית הבני שלושים עד בן חמישים, פירט הכתוב (ד לד מו) והזכיר בפירוש, שאהרן והנשיאים התלוו ועמדו עם משה במניית הלויים משא"כ במניית הבני חודש ומעלה (וכמו שנתבאר לעיל), והזכרת שמו של אהרן עם משה (מבלי הזכרת שם הנשיאים) בפסוק לט (קאפיטעל ג), ובהפסוקים שבקאפיטעל ד (ד לו, מא, מה), נעשה מצד איזה חשיבות שהיתה לו, יותר מהנשיאים, לענין מניית בני ישראל (וכמוש"כ רא"ם הנ"ל)].

אולם לפי המהלך הראשון הנ"ל, א"א לומר כן, שהרי שיטת האזה"ח (לפי המהלך הזה הוא) שאהרן באמת מנה בפועל את הבני לוי שמבן שלושים עד בן חמישים. ודו"ק כי אין להאריך עוד בזה.

ולכן ליישב את הכתובים שבקאפיטעל ד (ד לו, מא, מה), גם לפי המהלך הראשון הנ"ל, נראה לומר ביאור מחודש בהכתובים שבקאפיטעל ד (ד לו, מא, מה) – על פי ביאורו של האזה"ח לפסוק מט (בקאפיטעל ד, ומובאים הדברים להלן בסמוך). דהנה לשון הכתובים: אלה "פקודי" משפחות הקהתי כל העבד באהל מועד אשר "פקד" משה ואהרן על פי ד' ביד משה. (ד לו). אלה "פקודי" משפחות בני גרשון כל העבד באהל מועד אשר "פקד" משה ואהרן על פי ד'. (ד מא). אלה "פקודי" משפחות בני מררי אשר "פקד" משה ואהרן על פי ד' ביד משה. (ד מה).

והנה לפי המובן הפשוט, תיבת "פקודי" – "פקד", שבהפסוקים הללו, ביאורם הוא: ענין של מנייה וספירה. דהיינו שהפסוקים אומרים לנו, מי היו האנשים שספרו ומנאו את הלויים שמבן שלושים עד בן חמישים – משה ואהרן.

אמנם לכאורה אולי אפשר לבאר את כוונת התיבות הללו, באופן אחר – כפי האופן שהאזה"ח מבארם בסוף קאפיטעל ד (בפסוק מט, וכן מבאר התרגום ורש"י בכמה מקומות, א ג, ג, י עיין שם בשערי אהרן). (וזה לשון האזה"ח (ד מט): "על פי ד' פקד וגו'. פירוש, המינוי שמינה אותם – בני קהת על דבר זה, ובני גרשון על דבר זה וגו', היו כל הפקודות על פי ד'"). דהיינו שתיבת "פקד", פירושה: ענין של מינוי – למנות את האדם לתפקיד מסוים.

ולפי זה כוונת הכתובים שבקאפיטעל ד (ד לו, מא, מה), באומנם: "אלה פקודי כו' אשר פקד" [איננו, שמשה ואהרן מנאו אותם, אלא הכוונה] הוא, שמשה ואהרן מינו אותם על עבודתם – כל אחד כפי תפקידו. ולפי"ז הרי שלא ייחד ופירט הכתוב את אהרן בענין מניית הלויים (שמבן שלושים עד בן חמישים), יותר מהנשיאים. שהרי הכתובים הללו שפירטו את שמו של אהרן לא נאמרו לענין מניית הלויים אלא הם נאמרו לענין מינוי כל אחד ממשפחות הלויים (גרשון, קהת, ומררי) לתפקידים המיוחד להם.

[ולפי האמת, משה ואהרן, הם שמינו, את משפחות הלויים לתפקידם, וכמו שמבואר בדברי האזה"ח (ד יט, מט, לענין אהרן הכהן. ד מט, לענין משה רבינו), והרמב"ן (ד כז, לב)].

הגליון הזה נתנדב לע"נ מרת בריינא זלאטא ב"ר ראובן יצחק ז"ל, נפטרה כ"ו סיון תשע"ז	הגליון הזה נתנדב לע"נ איש נעים הליכות, שריד לדור ישן, הרה"ג ר' אלחנן בן הרב פריץ זצ"ל, נפטר שב"ק כ"ג סיון תשע"ז	הגליון הזה נתנדב לע"נ הגליון הזה נתנדב לע"נ האשה הצדקנית שהיתה תמיד בשמחה, ושם ד' שגור בפיא, מרת אסתר ב"ר שלום ז"ל
---	---	--